

— знамениті українці —

І. Коляда

Казимир
МалевиЧ

Харків
«Фоліо»
2018

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Родовід

За однією з версій прізвище родини Малевичів похідне від імені давньоруського князя Мала. В українській мові є ще такі прізвища: Малько, Малюк, Маленко, Малов, Мальченко. «Малевич — це прізвище волинсько-білоруської шляхти, воно зустрічається в Польщі, Литві, Україні і Білорусії. В Польщі воно частіше розповсюджене в східних землях, особливо в Білостоцькій та Сувальській, а також в місцях міграції поляків з Росії після революції 1917 року і більшовицької війни 1920 року — у Варшаві, Познані, Люблині і Білостоці, і нарешті — на заході, де оселилися вихідці зі сходу після останньої війни: у Вроцлавському, Зеленогірському, Гожовському, Єленогорському, Бидгоцьському, Кашалінському, Щецинському і Гданському повітах.

Історично рід Малевичів був пов'язаний із землями Великого князівства Литовського, а з початку XVI ст. — згадується в більшості описів шляхетських родин від Жмуди на півночі через Віленщину, Полісся, Київщину, Волинь та Поділля аж по південну Бесарабію, Буковину, що колись належали Молдавському князівству», — зазначає Д. Горбачов.

Уперше згадку про Малевичів, як зазначають дослідники, зустрічаємо у джерелах 1491 року. Родини з прізвищем Малевич знаходимо серед володарів садиби «однодворців», які втратили шляхетські привілеї під час численних ревізій, а також у родових книгах і генеалогічних метриках XIX ст. усього Західного краю Російської імперії.

«У XVI і XVII ст. прізвище Малевичів, об'єднаних гербом Шеліга або Суліма, фіксується серед шляхетських родин у Литві в Осмянському повіті на південь-захід від Вільна, а також у Лубенському і Гродзенському повітах. Габриель і Ян Малевичі з Осмянського повіту були учасниками виборів Яна III Собеського на короля Польщі і Великого князівства Литовського. В метриці Галиційських земель значаться Ян і Антоній, сини Богдана, онуки Юрія з гербом Малевичів, «вірмени і шляхта Волоська, які, одержавши маєток у Хлебичині Дольним у Коломийському окрузі, отримали вид на проживання у 1816 р.» Інші з Малевичів — Костянтин, син Павла, був становим головою в Дубенському повіті, а Ян, син Юзефа, фіскальним чиновником у Волковському повіті», — зазначає Д. Горбачов.

Шляхетське походження Малевичів визначено в родових книгах Гродненської губернії (1857 та 1861 рр.). Цей же гербовник указує, що Юзеф і Томаш Малевичі за заслуги у галузі освіти у 1790 році знову отримали колись втрачені шляхетські привілеї. Прізвище Малевичів знаходимо також в Галиції, де у 1720 році Натанаель Малевич був рукопокладений патером Базилянського монастиря у Стоянові. Відомим скарб-

ником був Віктор Малевич, приходський ксьондз у селі Раків Мінського повіту. Він, учасник Січневого повстання, помер у Городищі в 1887 році.

Серед прізвищ художників джерела згадують Петра Малевича, митця, що у 1776—1778 роках працював у Радзивілів в Несвіжі. Прізвище Малевичів, як указує Д. Горбачов, досить часто зустрічається в різних історичних та геральдичних розробках польської шляхти, а у більшості російських генеалогічних книжок цього прізвища не згадують. Це без сумніву свідчить, хоча і опосередковано, про історичний зв'язок прізвища Малевич з польською родовою традицією, хоча переважно воно зустрічається в землях давнього Литовського королівства.

У пошуках джерел родоводу К. Малевича докладні історичні розвідки привели до Полісся, Волині, Поділля та Київщини. Перші пошуки сконцентрували увагу на території Волині, де в друкованих матеріалах зафіксовані імена двох братів: Костянтина Миколайовича Малевича, штабс-капітана, полкового квартирмейстера 41 полку піхоти, що розміщувався у Дубно, а також Михайла Миколайовича Малевича, титулярного повітового чиновника, що виконував у Старокостянтиніві обов'язки помічника бухгалтера, і нарешті його сина Порфірія Михайловича Малевича, голови I Волинського відділу казначейства.

«Прізвище Малевич зустрічається у списках Волинської губернії двічі: у I і в VI частинах того вказівника. В першому випадку йшлося про ревізію і вписання до родової книги

26 травня 1898 року родини, що вела початок від Стефанія Малевича і його сина Миколи, чиїми синами були відповідно Нікодим, Гедеон, Кшиштоф, а також Ілля і їхні нащадки по чоловічій лінії Ежі, Михайло і Микола. Другий запис стосується родини, що нас цікавить, — Казимира Малевича, шляхетське походження якої підтверджено вписанням до волинських книг наступних родових гілок: синів Артемія і Яна в році 1838-му, у 1849-му які продовжували лінії Яна, у 1897-му — синів Мартіна, а у 1903-му — Станіслава, сина Болеслава, — пише Д. Горбачов. — Акти російської Герольдії, що збереглися майже цілком (стосовно родини Малевича) в петербурзькому архіві (розділ «Правительствующего Сената Департамента Герольдий»), а також документи зібрання шляхетських депутатів Волинської губернії (передусім розділ Волинського дворянського депутатського зібрання) в Житомирському архіві, що містять, крім витягу з родовідної книги («Родословная книга Волинского дворянства»), змістовну кореспонденцію, а також низку поміток, записів та свідоцтв, пов'язаних з ними, дозволили реконструювати чоловічу лінію роду Малевичів, а також фрагментарно пов'язану з нею жіночу лінію, оскільки, як відомо, дружини та дочки звичайно не виступали в родовідних списках».

Історія родини Малевичів відслідковується з XVI ст. Так, в «Родословной книге» дворянського роду Малевичів з гербом та великою кількістю документів, пов'язаних з історією цього досить старовинного роду, що зберігається в Жито-

мирському обласному архіві, як дослідив Д. Горбачов, перший запис засвідчує, що 1604 році польським королем Сигизмундом III за вірні послуги предку Казимира Малевича надано привілеї. У ревізійному документі 1616 року описуються предки-бояри родини К. Малевича. Так, серед боярських сіл Білоцерківського старостату згадані були Новоселичі, «посесорами» яких названі благородні Малевичі, бояри білоцерківського замку, на що вони отримали довічне право від величності короля Августа в Вільно в року 1555-му, що підтверджено його величністю королем Стефаном у 1578 році, а «яко нинішній його світлість пан король наш у Варшаві на важливому сеймі в року 1608-му його підтвердив, у зв'язку з чим вони повинні правити військову службу при білоцерківському старості або його заміснику, а у зв'язку з тим, що вони самі признають замковий уряд, право їхнє добре, перевірці не підлягає».

Відомий ще один привілей короля Яна Казимира, що підтверджує «право на гарне селище Новоселиці» родині Малевичів від 25 жовтня 1663 року. Читаємо там, між іншим, що до короля надійшло прохання: «братів Григорія і Максиміліана, Стефанія Жухальського, Стефанія Кислого, Якоба Панцевича з Малевичів Новоселицьких з одного роду, яким завдяки великим порадам панів цнота, постійна віра Речі Посполитої добре прищеплені, і які, як відомо, не брали участь у минулих завірюхах і бунтах на Україні, щоб нам, тим, хто має від предків одвічне право на добре селище Новоселиці, назване в Київському воеводстві, це право було під-